

Gabri Kornélia

Az Erdélyi János Emlékmúzeum

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az Erdélyi János Emlékmúzeum Ung-vidék kiemelkedő személyiségeinek szellemi hagyatékát és emlékét őrzi, mint Erdélyi János, Mécs László, Gécz Lajos, Erdélyi Zsuzsanna, Herczegh Géza Gábor és Skultéty Csaba. Elmondhatjuk, hogy az Erdélyi János Emlékmúzeum olyan személyes dokumentumokat, iratokat és anyagokat is tartalmaz az egyes személyiségekhez kapcsolódóan, melyek egyediek, hisz többen még életük során adományozták a múzeum számára azokat és a szűkebb, sőt tágabb régióinkban máshol nem találhatóak meg. Ebből kifolyólag nagy népszerűségnek örvend az emlékmúzeum, a régiókba érkező látogatók, a környező iskolák tanulói rendre felkeresik és tanulmányozzák a hagyatékokat.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Csehszlovákiában élő magyarok kulturális szervezetének, a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesületének, a Csemadoknak alakuló ülésére 1949. március 5-én került sor Pozsonyban, melyre az ország minden járásából érkeztek küldöttek. A szervezet nem alulról jövő kezdeményezés eredményeként jött létre, hanem az állampárt akaratából, a magyar közművelődés megszervezése és a közösség kommunista eszmékre való nevelése céljából. A Csemadok azonban a felvidéki magyarság anyanyelven történő művelődésének és művészeti életének tartópillérévé vált. A magyar nyelvhasználat terén visszakapott szabadság, e mellett pedig helyi szinten működő és magyarokat tömörítő alapszervezetek létrejötte a magyar kulturális élet fellendülését eredményezte. Újjáalakultak a betiltott énekkarok, színjátszó csoportok, népi együttesek.

A Nagykaposi Csemadok Alapszervezet 1948-ban alakult. Alapítása óta a magyar kisebbség kulturális, nyelvi és társadalmi értékeinek megőrzésén dolgozik Szlovákiában. Alapszervezetünk az utóbbi években széles körű és változatos tevékenységet folytatott a magyar identitás és a regionális értékek megőrzésében. Segítünk az itt élő lakosoknak magyarságuk megélésében, ehhez minél színesebb rendezvénykínálatot és közösségi programokat próbálunk biztosítani számukra.

Szervezőként és társszervezőként rendszerint részt veszünk magyar nemzeti ünnepeinkről való megemlékezések, régióink jeles szülöttéhez kapcsolódó emléknapok, szavalóversenyek, író-olvasó találkozók, kórustalálkozók, stb. megvalósításában.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A célunk, hogy minél nagyobb körben láthatóvá és ismertté tegyük az Emlékmúzeumban fellelhető személyiségek hagyatékát, a régió lakosságától egészen a határainkon túlról érkezők számára. A széles célközönség mellett az iskolák tanulói szervezett formában is megtekinthetik az állandó kiállítást, mivel az itt fellelhető értékekkel nem találkozhatnak az iskolai oktatás keretén belül. Ezáltal segítjük őket a múltunk, kultúránk, történelmünk megismerésében is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az Erdélyi János Emlékmúzeum története a múlt század 60-as éveire és még távolabbra nyúlik vissza. Már 1894-ben, Erdélyi János halála után 6 évvel az ungvári székhelyű Gyöngyösi Irodalmi Társaság emléktáblát állított a tiszteletére, mely a református templom hátsó falán található. Továbbá előkerült 2 fénykép, mely 1914-ben Erdélyi születésének 100. évfordulójára rendezett ünnepségen készült. A Csemadok nagykaposi alapszervezete Géczi Lajos tanár kezdeményezésére 1964-ben „újra felfedezte” Nagykapos leghíresebb szülöttét, Erdélyi Jánost, a költőt, író, tanárt, néprajztudóst és filozófust. Ötven év hallgatás után 1964. április 1-én, születésének 150. évfordulója alkalmából megtartották az első hagyományteremtő Erdélyi János Napokat, melyen képviseltette magát az Írószövetség valamint Sárospatak és Sátoraljaújhely küldöttei. Már ekkor megszületett a terv, hogy 1968-ban szobrot emelnek az író tiszteletére. A domborművet Nagy János szobrász készítette, mely a városi parkban lett felállítva, majd áthelyezték az Erdélyi János Alapiskola udvarára.

Az 1965. április 1-ei Erdélyi János Napokra (EJN) már eljöttek Budapestről Erdélyi János unokái: az irodalomtörténész T. Erdélyi Zsuzsanna, Erdélyi János szellemi hagyatékának gondozója és Erdélyi Zsuzsanna Kossuth-díjas néprajztudós. Magukkal hozták az Országos Széchényi Könyvtár Erdélyi Jánosról szóló kiállítás fényképanyagának másolatát. Ezen kívül eredeti Erdélyi könyveket adományoztak.

A Csemadok Nagykaposi Alapszervezete (ASZ) a kapott adományból Erdélyi János Emlékszobát alakított ki, mely a kezdeti időszakban az egykori parókia épületében kapott helyett, mely Gécz Lajos hozzáértő irányításával már látogatókat is fogadott. Miután a parókia épületét lebontották, az emlékszoba anyaga átkerült a helyi művelődési központba. Átszervezések miatt több alkalommal költöztették az anyagot különböző helyiségekbe.

A Nagykapos és Vidéke Társulás az Illyés Közalapítvány támogatásából létrehozta a Magyar Közösségi Házat, ezáltal 2003-ban véglegesen megoldódott az emlékszoba elhelyezése. Az épület első helyiségében kapott helyet, mely előadóteremként is szolgált. A régi tárolókat időközben korszerű újak váltották fel. A gyűjtemény az évek alatt fokozatosan bővült főként az Erdélyi unokák és Dobay Béla sárospataki tanár jóvoltából.

Az Erdélyi gyűjtemény része a felbecsülhetetlen értékű, kézzel írott, iniciálékkal és egyéb motívumokkal díszített és az Erdélyi János Napokon részt vevő neves magyarországi és felvidéki személyiségek előadásainak leírásával, bejegyzéseivel és aláírásával ellátott Erdélyi-krónika, mely 1964-től 1994-ig volt vezetve Gécz Lajos irányításával.

Az Erdélyi János Emlékszoba helyén Erdélyi János Emlékmúzeum került kialakításra, melynek költségeit Magyarország Nemzetpolitikai Államtitkárságának támogatta. A munkálatok során a termet átalakították, modern tárolókkal szerelték fel, korszerűsítették a ház fűtését, felújították a padlózatot, az ablakokat és az ajtókat. Az átadásra 2016. november 16-án került sor, melynek ünnepi szónoka Potápi Árpád János, nemzetpolitikáért felelős államtitkár volt.

Az emlékmúzeumban azon jeles személyiségek kaptak helyet, melyek vagy nagykaposi születésűek, vagy életük, illetve munkásságuk egy-egy szakasza köthető az Ung-vidéki településhez:

- Erdélyi János (Kiskapos, 1814. április 1 – Sárospatak, 1868. január 23)

Sokoldalú személyiség, a modern polgáriasodás eszméje felé nyitott irodalmár, filozófus, néprajzos, költő, lapszerkesztő, az MTA rendes tagja

- Mécs László (Hernádszentiván, 1895. január 17. – Pannonhalma, 1978. november 9.)
Premontrei szerzetes, költő, lapszerkesztő
- Erdélyi Zsuzsanna (Komárom, 1921. január 10- Budapest, 1915. február 13.)
Kossuth-díjas néprajztudós
- Herczegh Géza Gábor (Nagykapos, 1928. október 17 – Budapest, 2010. január 11.)
Jogtudós, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
- Skultéty Csaba (Nagykapos, 1920. december 31. – Budapest, 2015. december 15.)
Író, publicista, szerkesztő, a Szabad Európa Rádió munkatársa, Mécs László keresztfia
- Géczi Lajos (1926.5.30, Mokcsakerész – 2008.8.14, Nagykapos)
Önkéntes néprajgyűjtő, író, tanár

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Jeles személyiségek, múzeum, kiállítás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Nagykapos a kelet-szlovákiai síkságon fekszik, az Ung, Latorca és Laborc folyók közt. Az Ung-vidék központja. Vonzáskörébe 11 nagyobb község tartozik, melyek magyarul falvak.

Tudvalevő, hogy ez a fővárostól távol eső régió a hátrányos régiókhoz tartozik, melynek oka a magas munkanélküliségi arány, beruházók hiánya, a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége nem teljes, megszüntetett személyi vasúti közlekedés, alacsony számú turisztikai látogató, stb. Régióinkban és a többi keleti régióban a munkanélküliség és a bérek szoros negatív korrelációban vannak egymással. Nyugatról keletre a munkanélküliség nő, az átlagbér csökken, összhangban a munkaerő minőségének és a termelékenységnek a romlásával. A keleti régióink lényegesen alacsonyabb életszínvonalát az országos átlagnál 25-30%-kal

rosszabb bérezés is okozza. Gondot jelent az is, hogy az iskolai képzés lassan reagál a munkaerőpiac változó igényeire.

A régió erősségei közé tartoznak viszont a kedvező földrajzi fekvés, nagyszámú befektetési és ipari terület, kedvező idegenforgalmi adottságok, természeti környezet (védett területek közelsége), stb.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: a múzeum anyagát felkutató és összegyűjtő szakember, a kiállítást elkészítő szakember, a múzeumot bemutató szakember

Pénzügyi: a múzeum helyiség biztosításának és fenntartásának költsége, berendezések költsége, szakemberek díja

Technikai: tárolók, digitális megjelenítést biztosító laptop és projektor

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Fontos számunkra, hogy bemutassuk akár a különböző generációk, de elsősorban a fiatalabb generációk számára a ránk maradt hagyatékot, hisz ezáltal ők is gazdagodhatnak és tovább viszik a régió neves személyiségeinek, szervezetének örökségét.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Az Erdélyi János Emlékmúzeum kiállított anyagai nemcsak személyes látogatás során tekinthetők meg, de a modern kor elvárásai alapján a Magyar Közösségi Ház honlapján /www.nvt-magyarhaz.eu/ elektronikus formában is elérhetővé tettük a széles közönség számára.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Tekintettel arra, hogy a múzeum anyaga digitális formában is elérhető, így a közoktatási intézménynek van lehetőségük ezen digitális tartalmak hasznosítására. Erre azonban érdemes ráirányítani az iskolákban dolgozó pedagógusok figyelmét.

Az Emlékmúzeum jó például szolgálhat más muzeális intézmények számára is. Fontos, hogy nem elég létrehozni ezen tartalmakat, erre fel is kell hívni azok figyelmét, akik hasznosíthatják ezt.